

Sygn. akt **XXVIII C 10777/21**

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia **14 marca 2024 roku**

Sąd Okręgowy w Warszawie XXVIII Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący: sędzia del. Michał Maj

Protokolant: sekretarz sądowy Gabriela Włocko

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu **14 marca 2024 roku** w Warszawie

sprawy z powództwa **B. P., J. P. i P. P.**

przeciwko (...) **SA z siedzibą w W.**

o ustalenie i zapłatę, ewentualnie o ustalenie i zapłatę

- ustala, że umowa kredytu numer (...) z dnia 5 września 2008 roku jest nieważna,
- zasądza od pozwanego na rzecz powodów **B. P. i J. P.** kwotę **5.873,07 zł (pięć tysięcy osiemset siedemdziesiąt trzy złote 07/100)** z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia **13 października 2021 roku** do dnia zapłaty,
- oddala powództwo w pozostałej części,
- zasądza tytułem zwrotu kosztów procesu od pozwanego na rzecz powodów **B. P. i J. P.** kwotę **4.301 zł (cztery tysiące trzysta jeden złotych)** z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się niniejszego orzeczenia do dnia zapłaty,
- zasądza tytułem zwrotu kosztów procesu od pozwanego na rzecz powoda **P. P.** kwotę **2.150 zł (dwa tysiące sto pięćdziesiąt złotych)** z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się niniejszego orzeczenia do dnia zapłaty.

Sygn. akt **XXVIII C 10777/21**

UZASADNIENIE

Strona powodowa (dalej także jako: kredytobiorca, konsument) wniosła o:

- ustalenie nieważności umowy kredytu zawartej przez strony,
- zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów B. P. i J. P. łącznie kwoty 5.873,07 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty.

Pozwany wniosł o oddalenie powództwa.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 24.05.2000 r. B. i J. P. zawarli z pozwanym umowę kredytu w kwocie 80.000 zł na budowę budynku mieszkalnego w A.. Kredyt ten na podstawie aneksu z dnia 12.10.2001 r. został przewalutowany na kredyt denominowany w euro. W dniu 10.12.2004 r. powodowie zawarli z pozwanym umowę kredytu w kwocie 72.300 CHF

na dokończenie budowy domu mieszkalnego na działce nr (...) w A. i spłatę zadłużenia kredytu mieszkaniowego na w/w/ cel w (...) SA.

Dowód: umowy, aneks i zaświadczenia – k. 67-86.

W dniu 5.09.2008 r. została zawarta umowa kredytu nr (...), na podstawie której pozwany udzielił kredytobiorcy (stronie powodowej) kredytu mieszkaniowego (§ 1 ust. 1). Umowa składała się z Części Szczególnej Umowy, zwanej dalej „CSU” i Części Ogólnej Umowy, zwanej dalej „COU”, które w sposób łączny określały strony, przedmiot umowy oraz prawa i obowiązki stron (§ 1 ust. 2), a ich treść była następująca.

Kwota udzielonego kredytu: 103.287,37 CHF (§ 1 ust. 1 CSU).

Przeznaczenie kredytu: wykończenie domu jednorodzinnego oraz całkowita spłata kredytów hipotecznych, gotówkowych, konsumpcyjnych i kart kredytowych (§ 1 ust. 2 CSU).

Kredyt został udzielony na 360 miesięcy (§ 1 ust. 4 CSU).

Wypłata kredytu następowała przelewem na rachunek: 1) kredytobiorcy, 2) rachunki kredytowe spłacanych kredytów i kart kredytowych (§ 6 ust. 3 CSU).

Kredytobiorca został poinformowany, iż ponosi ryzyko zmiany kursów waluty, polegające na wzroście wysokości zadłużenia z tytułu kredytu oraz wysokości rat kredytu, wyrażonych w walucie polskiej, przy wzroście kursów waluty kredytu (§ 10 ust. 2 pkt 1 CSU).

Stawka referencyjna – wartość stawki referencyjnej, w zależności od wybranej waluty: LIBOR dla franka szwajcarskiego (CHF) dla międzybankowych depozytów trzymiesięcznych (LIBOR 3M) – dotyczy kredytów udzielanych w CHF (§ 1 ust. 1 pkt 12 lit. b COU).

Tabela kursów – Tabela kursów (...) SA obowiązująca w chwili dokonywania przez (...) SA określonych w umowie przeliczeń kursowych, dostępna w (...) SA oraz na stronie internetowej (...) SA (§ 1 ust. 1 pkt 14 COU).

Kredyt jest wypłacany: 1) w walucie wymiennej – na finansowanie zobowiązań Kredytobiorcy poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej oraz w przypadku zaciągnięcia kredytu na spłatę kredytu walutowego, 2) w walucie polskiej – na finansowanie zobowiązań w Rzeczypospolitej Polskiej (§ 4 ust. 1 COU).

W przypadku wypłaty kredytu albo transzy w walucie polskiej, stosuje się kurs kupna dla dewiz obowiązujący w (...) SA w dniu realizacji zlecenia płatniczego, według aktualnej tabeli kursów (§ 4 ust. 2 COU).

W przypadku wypłaty kredytu albo transzy w walucie wymiennej innej niż waluta kredytu, stosuje się, kursy kupna/sprzedaży dla dewiz obowiązujące w (...) SA w dniu realizacji zlecenia płatniczego, według aktualnej tabeli kursów (§ 4 ust. 3 COU).

Prowizja od udzielonego kredytu, płatna w dniu zawarcia umowy, będzie przeliczona na walutę polską przy zastosowaniu wynikającego z aktualnej Tabeli kursów kurs sprzedaży dla: 1) dewiz – w przypadku wpłaty w formie przelewu środków, 2) pieniędzy - w przypadku waty w formie gotówkowej (§ 16 ust. 1 COU).

W przypadku dokonywania spłat zadłużenia Kredytobiorcy z: 1). ROR – środki z rachunku będą pobierane w walucie polskiej w wysokości stanowiącej równowartość kwoty kredytu lub raty spłaty kredytu w walucie wymiennej, w której udzielony jest kredyt, przy zastosowaniu kursu sprzedaży dla dewiz, obowiązującego w (...) SA w dniu, o którym mowa w § 7 ust. 5 CSU, według aktualnej Tabeli kursów, 2) rachunku walutowego – środki z rachunku będą pobierane: a) w walucie kredytu, w wysokości stanowiącej kwotę kredytu lub ratę spłaty kredytu, b) w walucie innej niż waluta kredytu, w wysokości stanowiącej równowartość kwoty kredytu lub raty spłaty kredytu w walucie wymiennej, w której udzielony jest kredyt, przy zastosowaniu kursów kupna/sprzedaży dla dewiz, obowiązujących w (...) SA w dniu, o którym mowa w § 7 ust. 5 CSU, według aktualnej Tabeli kursów, 3) rachunku technicznego – środki z rachunku

będą pobierane w walucie kredytu w wysokości stanowiącej kwotę kredytu lub raty. Wpłaty dokonywane na rachunek techniczny w walucie innej niż waluta kredytu, będą przeliczane na walutę kredytu przy zastosowaniu kursów kupna/sprzedaży dla walut, obowiązujących w (...) SA według aktualnej Tabeli kursów (§ 22 ust. 2 COU).

Dowód: umowa – k. 33-39.

W okresie od dnia 15.09.2008 r. do dnia 1.07.2021 r. bank pobrał łącznie kwotę 192.752,11 zł tytułem rat kredytu.

Dowód: zaświadczenia i potwierdzenia operacji – k. 40-66.

Celem kredytu było uzyskania środków na spłatę poprzedniego zadłużenia (na zakup działki i materiałów budowlanych, z czego jeden kredytów był w walucie euro) i budowę domu mieszkalnego przeznaczonego na zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych kredytobiorców. Nieruchomość ta nie była wynajmowana ani wykorzystywana do prowadzenia działalności gospodarczej. Powód J. P. w 2009 r. zarejestrował pod adresem domu działalność gospodarczą z zakresu naprawy sprzętów AGD, ale nie prowadził jej w domu, ale u klientów, natomiast powód kilkukrotnie naprawiał sprzęty w garażu przy domu, powód nie spotykał się z klientami w domu, natomiast w domu przechowywał dokumentację firmową i narzędzia. Powód nie ujmował kosztów kredytu i kosztów nieruchomości w kosztach działalności gospodarczej.

Postanowienia umowy kredytu dotyczące powiązania z kursem waluty obcej i sposobu przeliczeń kursowych nie zostały indywidualnie uzgodnione przez strony. Przed zawarciem umowy przedstawiciel banku nie udzielił informacji, jak sposób bank ustala wysokość kursów walut obcych i spreadu, jak ryzyko kursowe związane z kredytem przekłada się na wysokość rat i zadłużenia kredytobiorców, nie przedstawił historycznego wykresu kursu CHF/PLN, nie przedstawił symulacji obrazującej wpływ zmian kursu CHF/PLN na wysokość rat kredytu i zadłużenie wyliczane w PLN. W czasie zawierania umowy kredytobiorcy nie mieli dochodów ani oszczędności w CHF. Wszystkie należności kredytowe spłacali wyłącznie B. i J. P., którzy są małżonkami w ustroju ustawowej wspólności majątkowej. Kredytobiorcy zorientowali się, że umowa zawiera niedozwolone postanowienia umowne w 2020 r. Kredytobiorcy znają, rozumieją i akceptują skutki stwierdzenia nieważności umowy oraz nie zgadzają się na utrzymanie w mocy zawartych w umowie niedozwolonych postanowień umownych.

Dowód: przesłuchanie stron – k. 274-277.

Podstawę ustaleń faktycznych stanowiły wymienione dokumenty, których treść ani autentyczność nie była kwestionowana przez strony, oraz zeznania strony, które były spójne, logiczne, konsekwentne i pobawione sprzeczności oraz znajdowały potwierdzenie w pozostałych dowodach. Powyższe dowody były wystarczające dla oceny stanowisk i żądań stron, a pozostałe dowody nie miały istotnego znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy.

Dowód z opinii biegłego został pominięty, ponieważ rozpoznanie sprawy nie wymagało wiadomości specjalnych (art. 278 § 1 k.p.c.).

Zeznania świadka E. G. (1) i M. B. były nieprzydatne dla ustalenia faktów istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy, ponieważ świadkowie nie znali żadnych okoliczności zawarcia umowy.

Sąd pominął wniosek o przeprowadzenie dowodu z zeznań świadka A. B., który był spóźniony, ponieważ pomimo uprzedniego wezwania do wskazania wszystkich twierdzeń i dowodów wniosek ten został zgłoszony dopiero przed zamknięciem rozprawy. Uzasadnieniem tej okoliczności nie może być fakt, że podczas przesłuchania powód wskazał, że przed zawarciem umowy kredytu rozmawiał m.in. z pracownikiem banku w osobie A. B., ponieważ bank niewątpliwie posiadał lub powinien był posiadać wiedzę, którzy pracownicy obsługiwali poszczególnych kredytobiorców.

Sąd oddalił wniosek o zobowiązanie powodów do przedłożenia dokumentów wskazujących na datę rejestracji działalności gospodarczej, ponieważ wniosek ten nie tylko zmierzał do przedłużenia postępowania, ale także był

pozbawiony znaczenia, ponieważ dla sprawy miało znaczenie, czy nieruchomości była faktycznie wykorzystywana do prowadzenia działalności, a nie tylko czy jej adres lużył do rejestracji tej działalności.

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo jest zasadne.

Status konsumenta i przedsiębiorcy.

Dowody przeprowadzone w sprawie nie budzą wątpliwości co do tego, że umowa kredytu wiąże się z działalnością gospodarczą pozwanego, a zarazem brak jest takiego związku w przypadku kredytobiorcy, a zatem należy go uznać za konsumenta (art. 22¹ k.c.).

Oceny tej nie neguje fakt zarejestrowania działalności gospodarczej pod adresem nieruchomości sfinansowanej za środki pochodzące z kredytu, ponieważ rejestracja ta miała charakter wyłącznie ewidencyjny, gdyż w nieruchomości tej jedynie (poza wyjątkowymi przypadkami) faktycznie nie była prowadzona działalność gospodarcza.

Indywidualne uzgodnienia.

Ciężar dowodu, że postanowienia umowy wprowadzające powiązanie kredytu z kursem CHF i określające sposób przeliczeń kursowych zostały indywidualnie uzgodnione, spoczywał na banku (art. 385¹ § 4 k.c.), który temu ciężarowi nie sprostął - nie można bowiem uznać „wyboru waluty” kredytu przez konsumenta za negocjacje, skoro sprowadza się to jedynie do zatwierdzenia jednej z kilku możliwości oferowanych przez bank, zaś sam sposób przeliczania kursów walut był ustalany jednostronnie przez bank.

Klauzula ryzyka kursowego.

Klauzula ryzyka kursowego (§ 2 ust. 1 CSU w zakresie określającym kwotę kredytu w walucie CHF) określa główne świadczenie umowy kredytu, lecz nie została sformułowana w sposób jednoznaczny (art. 385⁽¹⁾ § 1 k.c.), ponieważ analiza treści umowy i okoliczności jej zawarcia nie pozwala na stwierdzenie, że kredytobiorca został należycie poinformowany o konsekwencjach ryzyka kursowego związanego z umową. Informacja ta powinna jednoznacznie wskazywać na to, że ryzyko kursowe jest nieograniczone i obejmować realne przykłady obrazujące charakter tego ryzyka i jego potencjalne skutki, w tym w szczególności historyczny wykres kursu CHF/PLN za okres co najmniej kilkunastu lat i symulację wpływu wzrostu tego kursu o co najmniej kilkadziesiąt procent na wysokość rat kredytu i zadłużenia kredytobiorcy liczone w PLN. Tymczasem informacje udzielone przez pozwanego bank tych wymogów nie spełniały. Wobec tego należało uznać, że klauzula ryzyka kursowego kształtuje prawa i obowiązki konsumenta sprzecznie z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (art. 385⁽¹⁾ § 1 k.c.), skoro pomimo nieuzyskania stosownych informacji konsument, który nie miał dochodów ani oszczędności w CHF, został obciążony nielimitowanym ryzykiem zmiany kursu tej waluty, przed którym nie był w stanie zabezpieczyć się w żaden sposób.

Klauzula ryzyka kursowego w umowie kredytu denominowanego w walucie obcej określa samą kwotę kredytu, czyli najistotniejsze postanowienie umowy kredytu. A zatem nie ma w ogóle możliwości, aby „luka” powstała po tej klauzuli mogła zostać uzupełniona przepisem prawa krajowego.

Klauzule przeliczeniowe.

Klauzule przeliczeniowe (§ 4 ust. 1 COU i § 22 ust. 2 pkt 1 COU) nie zostały sformułowane w sposób jednoznaczny (art. 385⁽¹⁾ § 1 zd. 2 k.c.), tj. prostym i zrozumiałym językiem (art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13/EWG), ponieważ ich treść nie pozwala na stwierdzenie, w jaki sposób pozwanego bank ustala kurs CHF dla celu wykonania umowy kredytu, a także kształtują one prawa i obowiązki konsumenta sprzecznie z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (art. 385⁽¹⁾ § 1 k.c.). W oparciu o te postanowienia kredytobiorca został obciążony koniecznością pokrywania kosztów spreadu, pomimo że koszty te nie odpowiadały żadnej usłudze świadczonej przez bank na rzecz klienta, a w umowie

brak jest jednoznacznej informacji o tym, że konsument ponosi takie koszty, jaka jest ich wysokość i z czego one wynikają. Ponadto klauzule przeliczeniowe dawały pozwanemu bankowi całkowitą swobodę w sposobie kształtowania wysokości kursu waluty obcej, ponieważ postanowienia umowy w żaden sposób nie precyzowały, w oparciu o jakie zasady kurs waluty obcej miał być ustalany przez bank, a zatem bank mógł ustalić ten kurs na dowolnym poziomie. W rezultacie bank w oparciu o klauzule przeliczeniowe uzyskał rzeczywistą możliwość dowolnego kształtowania wysokości świadczeń kredytobiorcy, co jest w oczywisty sposób sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interesy konsumenta.

Faktem jest, że postanowienia umowy przewidywały dla kredytobiorcy możliwość spłaty rat kredytu bezpośrednio w walucie obcej, a tym samym konsument mógł z tej możliwości korzystać już od pierwszej raty, w ten sposób pomijając kurs sprzedaży z tabeli kursowej pozwanego banku. Nie zmienia to jednak faktu, że klauzula przeliczeniowa dotycząca spłaty rat kredytu stanowiła niedozwolone postanowienie umowne. Należy bowiem podzielić pogląd wyrażony przez Sąd Okręgowy w Warszawie - Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów w sprawie dotyczącej właśnie klauzul przeliczeniowych że "to, że istnieje wariant wyboru spłaty należności bezpośrednio w walucie obcej, pozostaje bez znaczenia dla rozstrzygnięcia w niniejszej sprawie, gdyż każdy wariant powinien być zgodny z przepisami konsumenckimi. Nie może być tak, że Bank - przykładowo - daje wybór, z których jeden spełnia wymogi prawa konsumenckiego, drugi zaś nie."¹ Co więcej, powyższe tak czy inaczej pozostaje bez znaczenia dla oceny klauzuli przeliczeniowej dotyczącej zastosowania bankowego kursu kupna do wypłaty kredytu, ponieważ postanowienia umowy przewidywały, że kredyt może być wypłacony w walucie obcej tylko w razie finansowania zobowiązań kredytobiorcy poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej oraz w przypadku zaciągnięcia kredytu na spłatę kredytu walutowego – co nie miało miejsca w niniejszej sprawie, ponieważ z umowy wprost wynika, że celem kredytu było finansowanie zobowiązań w Rzeczypospolitej Polskiej. Stanowisko to znajduje poparcie także w aktualnym orzecznictwie Sądu Najwyższego, który wskazał, że „W odniesieniu do kursu waluty obcej obowiązującego przy spłacie kredytu należy wskazać, że uznaniu odpowiedniej klauzuli za abuzywną nie sprzeciwia się to, iż konsument ostatecznie wybrał ten sposób spłaty, choć mógł wybrać także bezpośrednią spłatę w walucie obcej. Zasadniczo w każdy stosunek prawny, także ten który w zamiśle przedsiębiorcy ma być współkształtowany przez postanowienie niedozwolone, konsument wchodzi dobrowolnie. Znaczenie w kontekście oceny abuzywności miałyby jedynie, gdyby konsument wybierał spłatę w złotych po kursie sprzedaży banku, gdy kurs taki był już konsumentowi znany. W stanie faktycznym sprawy określony sposób spłaty został wybrany na etapie zawierania umowy. Co więcej również, nawet gdyby nie uznać tego postanowienia za niedozwolone, nie wpływałoby to na ostateczne rozstrzygnięcie sprawy, gdyż wobec abuzywności sposobu ustalania kursu przy wypłacie kredytu, wniosek co do istnienia stosunku prawnego wynikającego z umowy kredytowej nie mógłby być inny.”²

Należy przy tym zwrócić uwagę, że konstrukcja kredytu denominowanego determinowała to, że zakres swobody banku w kształtowaniu praw i obowiązków stron był jeszcze dalej idący aniżeli przy kredycie indeksowanym. Mianowicie w kredycie indeksowanym kwota kredytu była od początku podana w PLN, a zatem umowa przewidywała wprost wysokość świadczenia, które ma spełnić bank. Natomiast z uwagi na fakt, że w kredycie denominowanym kwota kredytu była wskazana w CHF, a jej wypłata była dokonywana w PLN po dokonaniu przeliczenia przez bank, oznaczało to, że w tego rodzaju kredycie bank decyduje nie tylko o wysokości świadczeń spełnianych przez kredytobiorcę, ale także o wysokości świadczenia spełnianego przez siebie.

Sąd dokonał oceny, czy postanowienia umowne są niedozwolone (art. 385¹ § 1 k.c.), według stanu z chwili zawarcia umowy.³ Tym samym dla powyższej oceny nie miały żadnego znaczenia okoliczności takie jak sposób wykonywania umowy, wieloletnie wykonywanie umowy przez kredytobiorcę bez żadnych zastrzeżeń, faktyczny sposób ustalania wysokości kursów waluty obcej przez bank i ich relacja do innych kursów występujących na rynku, późniejsze zmiany regulaminu pozwanego banku, późniejsze zmiany stanu prawnego (w szczególności wejście w życie ustawy z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy - Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw) czy kwestia ewentualnego zawarcia przez strony aneksu do umowy kredytu upoważniającego kredytobiorcę do spłaty rat kredytu bezpośrednio w walucie obcej. Dla oceny abuzywności klauzul przeliczeniowych nie miało znaczenia, że wybór kredytu powiązanego z kursem waluty obcej pozwalał kredytobiorcy na skorzystanie z niższego oprocentowania (LIBOR CHF).

Zgodnie z art. 385¹ § 1 k.c., niedozwolone postanowienia umowne nie wiążą konsumenta, zatem brak jest podstaw do modyfikacji tych postanowień lub uznania, że nie wiążą one konsumenta jedynie w pewnym zakresie ani uzupełnienia powstałej po tych postanowieniach „luki” jakkolwiek treścią, w tym w szczególności przepisami prawa krajowego. Odmienne zapatrywanie byłoby sprzeczne z brzmieniem oraz celem przepisów art. 385¹ § 1 k.c. i art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13/EWG.⁴ Przede wszystkim zaś uzupełnienie umowy przepisem prawa krajowego nie może mieć miejsca w sytuacji, w której usunięcie z umowy nieuczciwego warunku prowadzi do jej nieważności, która jest akceptowana przez konsumenta,⁵ zaś w niniejszej sprawie kredytobiorca nie zgodził się na obowiązywanie umowy z nieuczciwymi warunkami ani na uzupełnienie jej treści przepisem prawa krajowego, natomiast wyraził zgodę na stwierdzenie nieważności umowy, będąc świadomym wynikających z tego konsekwencji. Co więcej, przepisem krajowym służącym uzupełnieniu treści umowy nie mógłby być art. 358 § 2 k.c. w brzmieniu obowiązującym od dnia 24.01.2009 r., ponieważ jest on przepisem prawa krajowego o charakterze ogólnym, który nie ma zastosowania konkretnie do umów zawieranych pomiędzy przedsiębiorcą a konsumentem⁶.

Klauzule przeliczeniowe określają świadczenia główne w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c., ponieważ nie tylko samo powiązanie kredytu z walutą obcą, ale również sposób dokonywania przeliczeń kursowych koniecznych do realizacji takiej umowy określają samą istotę umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej. Uznanie tych klauzul za niedozwolone postanowienia umowne skutkuje nieważnością całej umowy kredytu⁷ (art. 58 § 1 k.c.), ponieważ skoro określają one sposób wykonania umowy kredytu, to bez nich nie jest wiadomo, jak ta umowa ma być wykonywana, a zatem umowa ta po wyłączeniu z niej klauzul przeliczeniowych nie może dalej obowiązywać (w rozumieniu art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13/EWG).

Należy przy tym mieć na uwadze, że w przypadku kredytu denominowanego, który podlegał wypłacie w części tylko w PLN (co do kosztów budowy domu i spłaty wcześniejszych zobowiązań w PLN), skutek w postaci nieważności umowy wobec stwierdzenia abuzywności klauzuli przeliczeniowej dotyczącej wypłaty kredytu w złotych po kursie kupna banku jest jeszcze bardziej ewidentny aniżeli w przypadku innych umów kredytu powiązanych z walutą obcą. Skoro bowiem kwota kredytu była wyrażona w CHF, lecz wypłata kredytu była możliwa tylko w PLN, to wyłączenie z umowy regulującej sposób przeliczenia CHF na PLN dla celu wypłaty kredytu powoduje, że nie jest w ogóle możliwe ustalenie kwoty PLN, w której kredyt ma zostać wypłacony, a tym samym nie jest możliwe ustalenie treści podstawowego świadczenia banku, o którym mowa w art. 69 ust. 1 ustawy Prawo bankowe. Stanowisko to znajduje oparcie w aktualnym orzecznictwie Sądu Najwyższego, który wskazał, że „umowa jest umową kredytu denominowanego, w której określono kwotę kredytu w walucie obcej i przewidziano jednocześnie, że wypłata powinna nastąpić w złotych. Eliminacja klauzuli przeliczeniowej w takiej umowie sprawia, że nie wiadomo, jaką kwotę powinien wypłacić bank. Oznacza to, że brakuje niezbędnego elementu konstrukcyjnego stosunku prawnego i niemożliwe jest jego uzupełnienie.”⁸ Faktem jest, że w dawniejszym orzecznictwie Sądu Najwyższego dopuszczano możliwość utrzymania w mocy umowy kredytu denominowanego po stwierdzeniu bezskuteczności niedozwolonych klauzul przeliczeniowych przez uznanie, że kwotą kredytu nie jest kwota wskazana w umowie w CHF,⁹ lecz kwota faktycznie wypłacona przez bank w PLN, jednak zabieg ten de facto stanowi niedopuszczalną ingerencję Sądu w treść umowy kredytu wykraczającą poza ramy wynikające z art. 385⁽¹⁾ § 1 k.c. i art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13/EWG, która została wprost wykluczona w aktualnym orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości.¹⁰

Bezwzględna nieważność umowy.

Brak jest podstaw do uznania umowy kredytu za bezwzględnie nieważną. Zawieranie umów kredytu powiązanych z walutą obcą (indeksowanych i denominowanych) jest i było dopuszczalne w świetle art. 353¹ k.c. i art. 69 ustawy Prawo bankowe w brzmieniu obowiązującym w dacie zawarcia umowy. Treść umowy nie naruszała także zasady nominalizmu (art. 358 § 1 k.c. w brzmieniu obowiązującym do dnia 23.01.2009 r.), ponieważ udzielenie przez bank kredytu w walucie obcej było możliwe w dacie zawarcia umowy. Jak wyjaśniono wcześniej, postanowienia umowne obciążające kredytobiorcę nieograniczonym ryzykiem kursowym oraz dające bankowi całkowitą swobodę w kształtowaniu kursu waluty obcej stanowią niedozwolone postanowienia umowne (art. 385¹ § 1 k.c.), co wyłącza możliwość uznania ich

za sprzeczne z zasadami współzycia społecznego (art. 58 § 2 k.c.) lub sprzeczne z naturą stosunku prawnego kredytu indeksowanego do waluty obcej (art. 353¹ k.c.).¹¹

Interes prawny.

Roszczenie o ustalenie nieistnienia stosunku prawnego wynikającego z umowy wynikającego z nieważności umowy zasługuje na uwzględnienie, ponieważ umowa kredytu jest nieważna, a strona powodowa posiada interes prawny w rozumieniu art. 189 k.p.c. Mianowicie okres kredytu wskazany w umowie jeszcze nie upłynął, zaś bank stoi na stanowisku, że umowa jest ważna, domaga się od kredytobiorcy zapłaty kolejnych rat kredytu i nie wyraża zgody na wykreślenie z księgi wieczystej hipoteki zabezpieczającej roszczenia banku wynikające z umowy. Wobec tego powództwo kredytobiorcy o zapłatę nie kończyłoby definitywnie sporu stron dotyczącego oceny, czy umowa jest ważna.¹²

Świadczenie nienależne.

Nieważność umowy kredytu *ex tunc* oznacza, że wszystkie świadczenia spełnione na jej podstawie stanowią świadczenia nienależne (*condictio sine causa*) podlegające zwrotowi na podstawie art. 405 k.c. w zw. z art. 410 § 1 k.c. Natomiast fakt, że bankowi przysługuje wobec kredytobiorcy analogiczne roszczenie sam z siebie nie może uzasadniać oddalenia powództwa kredytobiorcy o zapłatę na podstawie art. 411 pkt 2 lub 4 k.c.¹³ Nie zachodzą także przesłanki do zastosowania art. 409 k.c. lub art. 5 k.c.

Strona powodowa uiszczyła wobec pozwanego łącznie kwotę 192.752,11 zł tytułem spłaty rat kredytu, a zatem przysługuje jej wobec pozwanego roszczenie o zwrot wszystkich tych należności. Niemniej jednak w niniejszej sprawie powodowie skorzystali z możliwości tzw. rozdrobnienia roszczenia i dochodzą tylko części należnego im roszczenia w kwocie 5.873,07 zł, którą wobec tego należało zasądzić od pozwanego.

Sposób zasądzenia świadczenia.

Spośród kredytobiorców świadczenia wynikające z umowy kredytu były spełniane tylko przez B. i J. P., wobec czego kwotę dochodzoną kwotę należało zasądzić tylko ich rzecz. Należność zasądzono na rzecz powodów będących małżonkami do ich majątku wspólnego. Jak słusznie wskazuje się w literaturze, „Poprawną formułą jest więc tutaj „zasądzenie świadczenia na rzecz powodów”; bez zastosowania konstrukcji zasądzenia solidarnego, ale też bez rozdzielania świadczenia na części przypadające każdemu z małżonków. Jest zaś oczywistością, że zasądzone na rzecz obojga małżonków świadczenie wejdzie, po jego wyegzekwowaniu, do majątku wspólnego małżonków; stanowiącego przedmiot wspólności łącznej.”¹⁴

Przedawnienie.

Roszczenie o zwrot świadczenia nienależnego przedawnia po upływie wynikającego z art. 118 k.c. terminu 6 lat na koniec roku kalendarzowego (10 lat co do roszczenia o zwrot świadczeń spełnionych przed dniem 9.07.2018 r., zgodnie z art. 5 ust. 3 ustawy z dnia 13 kwietnia 2018 r. o zmianie ustawy - kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw). Termin przedawnienia roszczenia konsumenta o zwrot świadczeń spełnionych na podstawie umowy kredytu, która jest nieważna bądź zawiera niedozwolone postanowienia umowne rozpoczyna bieg z dniem, w którym konsument dowiedział się (lub przy zachowaniu należytej staranności powinien był się dowiedzieć) o tym, że umowa jest nieważna lub że zawiera niedozwolone postanowienia umowne.¹⁵, a z przeprowadzonych dowodów wynika, że miało to miejsce najwcześniej w 2020 r. Wobec tego w tym roku rozpoczął się bieg terminu przedawnienia (art. 120 § 1 k.c.) roszczenia kredytobiorcy o zapłatę, który nie upłynął jeszcze w dniu złożenia pozwu, kiedy to doszło do przerwania biegu tego terminu (art. 123 § 1 pkt 1 k.c.). Tym samym roszczenie strony powodowej nie jest przedawnione.

Odsetki.

Roszczenie o zwrot świadczenia nienależnego stanowi roszczenie bezterminowe, a zatem staje się wymagalne po wezwaniu do zapłaty (art. 455 k.c.). Jednocześnie skuteczność dochodzenia zwrotu powyższego świadczenia przez konsumenta nie może być uzależniona od złożenia przez niego oświadczenia, że nie wyraża zgody na utrzymanie w mocy nieuczciwych warunków umownych i wyraża zgodę na uznanie umowy za nieważną.¹⁶ Wezwanie do zapłaty nastąpiło z chwilą doręczenia pozwanemu odpisu pozwu w dniu 28.09.2021 r. (k. 113), co oznacza, że pozwany powinien był spełnić świadczenie dochodzone pozwem w terminie 14 dni od tej daty, a zatem popadł w opóźnienie z dniem 13.10.2021 r. i od tej daty na podstawie art. 481 § 1 i 2 k.c. zostały od niego zasądzone odsetki ustawowe za opóźnienie.

Koszty procesu.

Stosownie do wyniku postępowania, pozwany został na podstawie art. 100 k.p.c. obciążony całymi kosztami procesu obejmującymi kwoty:

- 1.000 zł tytułem równowartości opłaty od pozwu,
- 51 zł tytułem równowartości opłaty skarbowej od pełnomocnictwa,
- 5.400 zł tytułem kosztów zastępstwa prawnego w stawce wynikającej z § 2 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie.

1 vide wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie - Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 14.12.2010 r. XVII AmC 426/09,

2 por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26.05.2022 r., II CSKP 650/22,

3 por. uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20.06.2018 r., III CZP 29/17,

4 por.:

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 3.10.2019 r., C-290/18, D.,

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 29.04.2021 r., C-19/20, (...),

5 por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 8.09.2022 r., C-80/21 – C-82/21, (...), pkt 78,

6 por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 8.09.2022 r., C-80/21 - C-82/21, (...), pkt 76,

7 por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11.12.2019 r., V CSK 382/18,

8 por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26.05.2022 r., II CSKP 650/22,

9 por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29.10.2019 r., IV CSK 309/18,

10 por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 8.09.2022 r., C-80/21 – C-82/21, (...), pkt 79, 83-84,

11 por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 28.04.2022 r., III CZP 40/22,

12 por.:

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17.03.2022 r., II CSKP 474/22,

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10.05.2022 r., II CSKP 163/22,

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18.05.2022 r., II CSKP 1030/22,

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19.05.2022 r., II CSKP 797/22,
- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20.06.2022 r., II CSKP 701/22,
- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23.06.2022 r., II CSKP 616/22,

13 por.:

- uchwała Sądu Najwyższego z dnia 16.02.2021 r., III CZP 11/20,
- uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z mocą zasady prawnej z dnia 7.05.2021 r., III CZP 6/21,

14 por. Edward Gniewek, O wadliwościach stosowania zasad solidarności czynnej w postępowaniu sądowym – uwagi kilka, MOP 2009, Nr 3, str. 121,

15 por.:

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 9.07.2020 r., (...), C-698/18 i C-699/18,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 16.07.2020 r., (...)i(...), C-224/19 i C-259/19,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 22.04.2021 r., (...), C-485/19,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 10.06.2021 r., (...), C-776/19 - C-782/19,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 8.09.2022 r., (...), C-80/21 – C-82/21,
- uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z mocą zasady prawnej z dnia 7.05.2021 r., III CZP 6/21,
- uchwała Sądu Najwyższego z dnia 13.01.2022 r., III CZP 61/22.

16 por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 7.12.2023 r., C-140/22, (...), pkt 59, 65,